Lausuntopyyntö (HE 43/2022 vp, Talousvaliokunta 8.9.2022)

Tekstin ja tiedon louhintaa koskevat poikkeukset

Hallituksen esityksessä DSM-direktiivin 3 ja 4 artiklat implementoitaisiin pääosin ehdotetussa 13 b §:ssä seuraavalla tavalla:

”13 b §

Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten

Se, jolla on laillinen pääsy teokseen, saa valmistaa siitä kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, jollei tekijä ole asianmukaisella tavalla pidättänyt tätä oikeutta.

Tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset, joilla on laillinen pääsy teokseen, saavat valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tutkimuksen todentamiseksi myöhemmin edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei voida poiketa sopimuksella.”

Esitetty muotoilu vastaa pääosin DSM-direktiivin kyseisiä artikloja. Seuraavin osin esitetty kuitenkin eroaa direktiivin vaatimuksista ongelmallisilla tavoilla:

- ***Laillinen pääsy.*** Hallituksen esityksen mukaan nykyinen TekL 11 § 5 momentti soveltuisi esitetyn TekL 13 b § osaltakin. Direktiivissä laillisen pääsyn sisältöä ei kuitenkaan määritellä eikä ole selvää, että 11 § 5 momentissa mainitut seikat estäisivät pääsyn laillisuuden. Tästä voi seurata, että vaikka direktiivin mukaan louhinta olisi mahdollista (ja olisi sallittua muissa EU:n jäsenvaltioissa), 11 § 5 momentti estää sen Suomessa. Lisäksi olisi lähes mahdotonta selvittää suurten aineistojen louhinnan yhteydessä, että 11 § 5 momentin edellytykset täyttyvät. Tämän seurauksena direktiivin tavoitteena olevan oikeusvarmuuden edistäminen louhinnan osalta vaarantuisi. Vaikka 11 § 5 momenttia ei sovellettaisi 13 b §:n osalta, oikeudenhaltijoiden intressejä voidaan ottaa huomioon, kun arvioidaan pääsyn laillisuutta ja muiden poikkeusten edellytyksien täyttymistä. Näistä syistä olisi perusteltua jättää laillinen pääsy kytkemättä TekL 11 § 5 momenttiin, ja jättää sen sisällön täsmentäminen EUT:n oikeuskäytännön varaan.

- ***Teoskappaleiden säilyttäminen tieteellistä tutkimusta varten.*** Ehdotetussa TekL 13 b §:n 2 momentissa ei mainita teosten louhinnassa syntyvien kappaleiden säilyttämisen osalta sitä, että direktiivin 3 artikla 2 kohdan mukaan säilyttäminen on mahdollista tieteellistä tutkimusta varten *(”niitä voidaan säilyttää tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen.”,* korostus lisätty). Esitetyn 13 b §:n 2 momentti mukaan säilyttäminen olisi mahdollista vain tutkimuksen todentamista varten (”*säilyttää niitä tutkimuksen todentamiseksi myöhemmin*”), mikä direktiivissä mainitaan vain esimerkkinä tieteellisen tutkimuksen tarpeista. Tämä 13 b § 2 momentin muotoilu rajaa poikkeuksen alaltaan suppeammaksi Suomessa kuin direktiivissä säädetään, koska se ei salli säilyttämistä tieteellisen tutkimuksen tarkoituksia varten. Esitetyn 13 b §:n 2 momentin muotoilua tulee muokata vastaamaan direktiiviä niin, että se kattaa säilyttämisen tieteellistä tutkimusta varten, eikä rajaudu tutkimustulosten todentamiseen.
- ***Louhintaoikeuden varaaminen.*** Esitetyn TekL 13 b § 1 momentissa ei mainita sanaa ”nimenomaisesti” kuten direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa säädetään (”Edellä 1 kohdassa säädettyä poikkeusta tai rajoitusta sovelletaan edellyttäen, että oikeudenhaltijat eivät ole *nimenomaisesti* pidättäneet oikeuksiaan kyseisessä kohdassa tarkoitettuun teosten ja muun suojatun aineiston käyttöön asianmukaisella tavalla, kuten koneluettavilla keinoilla, kun kyseessä on verkossa yleisön saataviin saatettu sisältö.”, korostus lisätty). Vaikka nimenomaisen pidättämisen ajatus voitaneen TekL 13 b § 2 momentin tulkinnassa ottaa huomioon, kun arvioidaan pidättämisen tavan asianmukaisuutta (”asianmukaisella tavalla pidättänyt”), olisi perusteltua seurata direktiivin muotoiluja, koska nimenomaisuudelle ja asianmukaisuudella saatetaan myöhemmin EUT:n oikeuskäytännössä antaa erillisiä sisältöjä (yksiselitteisyys vs. toteutustapa).

7.9.2022

IPR University Center

Juha Vesala, johtaja